

Марина М. Симовић¹

**Др Саша С. Кнежевић:
КРИВИЧНО ПРОЦЕСНО ПРАВО, ОПШТИ ДИО,**

**Центар за публикације Правног факултета
Универзитета у Нишу, Ниш, 2015, стр. 376.**

И својим најновијим уџбеником „Кривично процесно право, општи дио“ др Саша С. Кнежевић (рођен 1963. године у Нишу) показује да је плодан писац и несумњиви ауторитет у савременој науци кривичног процесног права у Републици Србији. Ово дјело је заправо сумирање истраживања којима се он бави у последњих више од 20 година.

Уџбеник је резултат настојања аутора да студентима приближи материју кривичног процесног права, једног од изузетно значајних сегмената правничког образовања. Он је првенствено намијењен студентима основних студија Правног факултета Универзитета у Нишу, а у извјесној мјери и студентима виших нивоа студија (мастер и докторске студије).

Кнежевић је дипломирао на Правном факултету у Нишу 1987. године. Магистарску тезу под називом „Окривљени и заштита људских права у кривичном поступку“ одбранио је на Правном факултету у Нишу, 30. јануара 1995. године, а докторску дисертацију на тему “Друштвена рехабилитација лица неосновано осуђених или лишених слободе“ на истом факултету, 19. априла 2002. године. На Правном факултету у Нишу ради од 1. септембра 1990. године на којем је за редовног професора за ужу кривичноправну научну област изабран 10. јула 2012. године.

¹ Доктор правних наука, секретар Омбудсмана за дјecu Републике Српске.

У школској 2010/2011. години, према Наставном плану усвоје-ном 2003. године, проф. Кнежевић је изводио наставу из предмета Кривично процесно право и Криминалистика. Према наставном плану усвојеном 2008. године, изводи наставу на основним студијама права из предмета Кривично процесно право, Криминалистика и Правосудни систем, а на додипломским студијама права из предмета Малољетничко кривично право.

Од 1. октобра 2006. до 1. децембра 2007. године проф. Кнежевић је обављао функцију продекана за наставу и научни рад на Правном факултету у Нишу. Почевши од 28. јануара 2013. године обавља функцију председника Савјета Универзитета у Нишу.

У својој професионалној каријери проф. Кнежевић је објавио до сада два уџбеника (Малољетничко кривично право, материјално, процесно и извршно, Центар за публикације Правног факултета Универзитета у Нишу, Ниш, 2010. и Практикум за кривично процесно право, Green Empire, Ниш, 2007), шест монографија и преко 90 чланака. Учествовао је и учествује у пет пројеката.

Своја излагања у најновијем уџбенику аутор започиње Одјелком првим у којем се презентирају “Општа разматрања о кривичном процесном праву и кривичном поступку”, са посебним нагласком на кривично процесно право као грану законодавства и као науку, те кривични поступак – као централну установу кривичног процесног права.

Потом слиједи Одјелак други (“Основна начела кривичног процесног права”) са дијеловима који се односе на појам и класификацију ових начела, начела кривичног гоњења, начела која се односе на одвијање кривичног поступка - извођење кривичнопроцесних радњи, начела која се односе на одвијање кривичног поступка, доказна начела и начела заштите људских права окривљеног.

Важан дио представља и Одјелак трећи у коме се анализирају “Субјекти и објекти (предмети) кривичног поступка” са садржином која обухвата: појам и врсте кривичнопроцесних субјеката, кривични суд, овлашћени тужилац и оштећени у кривичном поступку,

окривљени и његова одбрана у кривичном поступку и предмети (објекти) кривичног поступка.

Посљедњи дио (Одјељак четврти - "Процесне радње") за предмет обраде има појам, врсте и форму процесних радњи, радње процесне принуде (позив; довођење; забрана прилажења, састајања или комуницирања са одређеним лицем и посјеђивања одређених мјеста; забрана напуштања боравишта; јемство и притвор), радње доказивања (чињенице и докази, доказивање у кривичном поступку, доказне радње - доказна средства), радње одлучивања и остале процесне радње суда (радње руковођења - управљања поступком, радње одржавања реда и процесне дисциплине и радње достављања).

Књига је опремљена пописом литературе, списком прописа и скраћеница Посебно је значајно споменути опширан попис рецентне литературе која је коришћена у писању књиге, а у којем су дјела наведена на српском, руском, енглеском, француском, њемачком, бугарском и македонском језику.

Ауторов језик и стил писања књиге је једноставан и разумљив, текст се брзо чита, а његов смисао се лако уочава и разумије.

Како аутор исправно примјећује, значај теоријске обраде кривичног процесног права, као важне гране позитивног права, произилази из важности функционисања изграђеног институционалног оквира за остваривање кривичноправне заштите друштвених вриједности. Кривични поступак, као централна установа кривичног процесног права, обезбјеђује институционалну заштиту виталних друштвених вриједности нападнутих кривичним дјелима - кроз обезбјеђивање баланса тог вида заштите друштва са заштитом елементарних људских права лица која су дошла под удар кривичноправних норми.

Иако би у основи ове гране правног система требало да буде одређена доза конзервативизма, који имплицира дугогодишњу важност усвојених законских рјешења, Србија, као и у друге транзиционе државе, суочава се са честом промјеном законског оквира

кривичноправне заштите друштва. Законик о кривичном поступку Републике Србије, као основни извор кривичног процесног права, од почетка овог вијека више пута је мијењан, а кулминацију динамичности промјена кривичне процедуре представља Законик о кривичном поступку Србије, донијет 2011. године (објављен у “Службеном гласнику Републике Србије” бр. 72/11, 101/11, 121/12, 32/13, 45/13 и 55/14) који се у пуном обиму примјењује од 1. октобра 2013. године.

Процес скоро петнаестогодишњег рада на реформи кривичног процесног законодавства Србије донио је бројне новине, с циљем стварања нормативне основе за повећање ефикасности кривичног поступка - као кључног циља реформе. Оваквим приступом законодавца кривично процесно законодавство Србије се усаглашава са међународним правним стандардима у оквиру којих је на првом мјесту управо ефикасност кривичног поступка. С обзиром на такав њен значај, кључно питање садашњег тренутка процеса реформе кривичног процесног законодавства Србије јесте да ли је позитивно кривично процесно законодавство Србије у функцији жељеног степена ефикасности кривичног поступка и ако није - шта би требало предузети да то постане?

У сваком случају, нови Законик о кривичном поступку Србије чини радикалан заокрет у смјеру напуштања самих темеља европског континенталног кривичног поступка. Напуштање начела истине, изградња недовољно конзистентног модела тзв. јавне тужилачке истраге и адверзијална конструкција главног претреса, уз пасивизацију суда у доказном поступку - главна су обиљежја кривичног поступка нормативно уређеног овим системским законским прописом. Проблем у вези са домаћајем начела истине у кривичном поступку Републике Србије постоји јер се мијеша правило и неопходност да се одлука суда заснива на истинитим чињеницама, односно увјерености суда у њихову истинитост, са постојањем или непостојањем дужности суда да истражује истину,

односно да и мимо страначке иницијативе изводи доказе који су потребни за утврђивање потпуног и тачног чињеничног стања.

За српски кривични поступак, моделиран новим процесним кодексом из 2011. године, може се рећи да представља компилацију инквизиционог модела претходног поступка и адверзијалног главног претреса из англоамеричког типа кривичног поступка. У таквом моделу, у коме је судска истрага замијењена јавнотужилачком, било је нужно преуредити фазу оптужења у претходном поступку, а посебно систем контроле оптужбе. Разлог томе је што се тек у овој фази кривична ствар по први пут износи пред суд, пошто не постоји судска контрола покретања јавнотужилачке истраге.

Уџбеник проф. Кнежевића садржи и критичке опсервације о ваљаности позитивноправних рјешења, настојећи истовремено да читаоце (превасходно студенте) превише не оптерети доктринарном полемиком и обиљем теоријско-правне аргументације. Увјерење је аутора да ће студентима овај уџбеник помоћи да прошире своје сазнајне хоризонте из области коју обрађује, које дијели и аутор овог приказа. Уџбеник може бити подједнако разумљив и занимљив свакоме кога интересује кривични поступак.

